

Antik Çağdan Günümüze Anadolu Kùltüründe Yaşayan Gelenekler

1. Selam veririrken el kaldırma – Roma döneminde “Salve” (selam sana) selamlaması, askeri disiplin ve halk arasındaki “barış niyeti” göstergesi olarak elin açık avuçla gösterilmesi geleneğinden gelir.

2. “Toprağı bol olsun” – Friglerin tümölüs (yığma mezar) geleneğinden doğmuştur. Ölen kişiye bol toprak atmak, onu koruma ve ruhunun huzur bulması dileğidir.

3. Bayramlarda su dökme, su serpme – Hititlerde ve Urartularda su, arınmanın ve bereketin sembolölüdür. Günümüzdeki “bayram sabahı el yüz yıkama” veya “gelin giderken su dökme” geleneğı buradan gelir.

4. Kurban kesme adeti – Hem Hititlerin tanrılara adak geleneğinde hem de Helenistik dönemde tanrılara teşekkür kurbanlarında görülür. İslam döneminde anlam değıştirerek devam etmiştir.

5. Horoz dövüşleri – Antik Roma ve Helen kùltürlerinde savaşçı ruhu simgeleyen popüler halk eğlencesiydi. Bugün bazı yerlerde hâlâ geleneksel olarak sürer.

6. Üç taş, dokuz taş oyunları – Roma döneminde “ludus” adıyla anılan taş dizme oyunlarının halk versiyonudur. Zeka, strateji ve sabır öğretisi olarak görülürdü.

7. “Kismet” kavramı – Eski Anadolu halklarında kader tanrıçası Tyche inancının halk dilinde “nasip” anlayışına dönüşmüş hâlidir.

8. Kemer takma, kuşanma – Hititlerde “kuşak” erkeklige ve güce geçiş sembolüydü; bugün hâlâ “kuşanmak” deyiimiyle devam eder.

9. Mezara yiyecek bırakma – Frig, Urartu ve Roma mezarlarında “ölüye yol azığı” bırakılırdı. Anadolu köylerinde “ölüye helva dağıtma” geleneği buradan evrilmiştir.

10. “Gökten bakan Tanrı” inancı – Göktürk ve Orta Asya Türk kültüründen gelmiştir. Bugün “Yukarıda Allah var, doğru konuş” sözü bu inanın halk dilindeki devamıdır.

11. Yeni yıl ve bahar kutlamaları (Nevruz, Hıdırellez) – Mezopotamya, Hitit ve İran kökenlidir. Bereket tanrılarının uyanışıyla ilgilidir.

12. Nazarlık (mavi boncuk) – Antik Yunan ve Mısır kökenlidir. Kıskaç gözlerden korunmak için takılırdı. Anadolu’da İslam sonrası “nazar boncuğu” olarak sürer.

13. Gelin duvağı ve kırmızı kuşak – Hititlerde doğurganlık ve bereket sembolü kırmızı iplerle temsil edilirdi. Bugün “gelin kuşağı” aynı anlamı taşır.

14. Köy meydanında toplanma, imece – Hititlerde köy halkı “meclis” (pankuş) kurarak ortak karar alırdı. Bugün köy imecesi ve köy odası geleneği bunun yansımasıdır.

15. Tütsü yakma, koku kullanma – Urartularda tanrılara yakılan kokulu otlar ve reçineler günümüzde “tütsü”, “lohusa tütsüsü” veya “mekân temizliği” şeklinde yaşar.

16. At koşusu, yarışlar – Roma ve Bizans dönemindeki “hipodrom” yarışlarının halk eğlencesi biçiminde bugünkü “at yarışları”na evrilmiş hâlidir.

17. Meydan gösterileri ve müzikli eğlenceler – Antik tiyatro ve Dionysos şenliklerinden gelir. Günümüzün açık hava konserleri, festivalleri bu geleneğin modern biçimidir.

18. “El öpme” adeti – Roma’da hiyerarşik saygı göstergesiydi (imparatorun eli öpülürdü). Anadolu’da saygı ve dua niyetiyle “el öpüp alnına koyma” biçiminde sürer.

19. “Sağ elle yemek yeme” adeti – Helenistik ve Roma döneminde sol el “kirli iş” olarak görülürdü. Bu algı kültürel olarak günümüze taşınmıştır.

20. Gelin arabası süsleme – Antik dönemde evlenen çiftin arabası çiçeklerle süslenirdi. Bugün gelin arabası süsleme adeti aynı sembolü taşır.

21. Rüyaların anlamına inanma – Hititlerde rüyalar tanrısal mesaj olarak görülürdü. Günümüz halk kültüründe rüya tabirleriyle yaşar.

22. Elbiseye boncuk dikme, motif işleme – Urartu ve Friglerde inanç sembollerini giysiye işleme geleneğidir. Günümüzde “oyalar” ve “nakışlar” aynı kültürün devamıdır.

23. Kutsal ekmek inancı – Roma’da “panis” (ekmek) kutsaldı. Somuncu Baba geleneğinde, Anadolu tasavvufunda bu inanç “paylaşmanın bereketi” anlamını kazanmıştır.

24. Kurban eti paylaşma – Antik Anadolu’da tanrılara sunulan kurban etleri halkla paylaşıldı. Günümüzde dini ve sosyal dayanışma yönüyle sürer.

25. Yeni doğan bebeğin başına altın takma – Bereket tanrılarının “hediye” kültüründen gelir. Bugün “altın takma” geleneği bu anlayışın yansımasıdır.

26. Mum yakma – Helenistik ve Roma dönemlerinde tanrılara ışık sunma geleneğidir. Günümüzde türbelerde veya kiliselerde devam eder.

27. Mezar taşına dua yazma – Antik mezar yazıtlarının İslami versiyonudur. Bugün “Ruhuna Fatiha” yazısı aynı anlamı taşır.

28. Düğünlerde davul-zurna çalma – Bereket tanrılarını uyandırmak amacıyla gürültü çıkarma geleneğidir. Günümüzde sevinç ifadesine dönüşmüştür.

29. Misafirperverlik – Hitit yasalarında “misafire zarar vermek büyük suçtur” maddesi yer alır. Anadolu misafirperverliği kökü oraya uzanır.

30. Taş yığma, adak taşı, dilek ağacı – Hitit ve Frig döneminde tanrılara dilek taşı bırakma geleneği vardı. Bugün türbe önlerinde taş yığma ve ağaca bez bağlama olarak yaşar.